

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

N^o 22

September

Ilmub 10—12 korda aastas
Tellimishind aastas 1 kroon

1928

SISU: 1) Raamat — õpilase sõber. 2) Aug. Jakobson: Tuhkur hobune. (Katke romaani 1 köitest „Suur algus“). 3) K. oJL. „Looduse“ 1928. a. romaanide võistlus 4) Charles de Coster: Ulenspiegel ja Lamme Goedzak. (Alb. Kivikas'e arvustus) 5) 15. III—20. IX. 28 ilmunud, trükkis olevate ja ilmuvate raamatute nimestik.

Raamat — õpilase sõber.

Seisame uue kooliaasta lävel. Linnades ongi õppetöö juba täies hoos, maakoolides algab see mõne päeva pärast.

Õpilased kohtavad koolis vanu sõpru ja leiavad uusi. Sõprade all ei tule mõelda mitte ainult õpetajaid ja kaasõpilasi, vaid samuti — ja just esijoonel — raamatuid. Sest need on kõige ustavamad ja pealegi alati saadaval olevad ning abivalmis sõbrad.

Kuigi õpetus koolis põhjeneb õpetaja seletusel, omefi on siin ka õpperaamatutel suur ja põhjapanev tähtsus, sest õpetaja seletused võivad ununeda ja neid tuleb kodus elustada raamatute kaudu. Koolis omandatakse ainult neid teadmisi, mis inimesele vajalikud hiljemalt, tegelikus elus. Ja siis pole enam õpetajat käepärast, ununenud teadmisi võib värskendada siis ainult raamatute varal.

Juba algusest peale peab õpilane õppima raamatut armastama ja kohilema teda kui parimat sõpra. Et seda saavutada, peab ka raamat ise sisendama õpilasele neid tundeid. Nagu igaüks vaatab põlgusega lohakalt riietunud ja kasimatule inimesele, nii ei või kellelegi meeldida ka vana ja määrdunud raamat.

Sellepärast tuleb jäädavalt kolikambrisse heita meil veel nii tihti praktiseeritav tarvitatud õpperaamatute hankimine vanakraami turult ja mujalt. Sest enamikus on need raamatud määratud, täis findiplekke, katki rebitud või koguni väljakistud lehtedega. Selline raamat haavab õpilase esteetilist meelt ega lase õpilases tekkida lugupidamist raamatu vastu. Selline raamat õpetab lapsele lohakust ja avatleb teda samuti talitama uute raamatutegagi. Sest halb eeskuju leiab alati rohkem järeltegemist kui hea.

Kuid vanade, tarvitatud õpperaamatute hankimisel on veel teinegi suur pahe: paljudest kätest läbi käinud raamat kannab endas kardetavaid haiguste pisilasi. Kellele oma lapse tervis on kallis, loobugu tarvitatud raamatute ostmisest!

Tänavune kehv aasta paneb nii mõnegi ohkama — kust seda raha võtta! — kuid järele mõeldes nähakse, et tihti on kulutatud raha hoopis tarbetumate asjade peale. Siin on aga kaalul kõige kallim — meie laste tulevik — ja sellepärast ei tohi tagasi kokkuda kulutamast mõnd krooni selle varanduse hankimiseks, mida koi ei söö ega rooste ei riku.

August Jakobson: TUHKUR HOBUNE

Katke romaani 1. köite 2. jaost: SÕDA! SÕDA!

Esimene päättükk: **Sõda ja alev.**

Tagatoas magati endise rahulikkusega. Magas Helmi, magas Senta, magas vana Mart ja magas Prits' otseti laual. Päike paistis läbi kuue tolmuse ruudu ja küttis kitsa ruumi veel kuumemaks, kui ta juba oli, läbi pimestav-valge kiirtekimbu voolas vahetpidamata tihedat tolmü. Ämblik oli laskunud laest alla ja hõljus oma nägematul niidil, pikad koivad nagu ähvardavad kütined.

— Kuule, Prits... Prits, tõuse üles! — ütles ema Luugus juba ukselt.

— Mis on — ä...? — küsis äratatav ja tõstis väsinult kulme.

— Mis on...! Sõda! — vastas Tiina.

Ta püüdis jälle rahulikuks jääda, kuid tõmbus selle asemel veidralt kütüru ja puhkes suure häälega nutma.

Prits, kellest taganes uni üsna kergesti, vidutas imestuse pärast silmi. Ta vahüts emale uudishimulikult näkku. Viimaks küsis ta, haigutades täie suuga:

— Kuule, mis sul ometi on? —

— Sõ-da... — kordas Tiina luksudes.

— Mis sõda? —

— Sõda ikke... Saksamaaga... —

Ja suutes end pisut rahustada, jutustas ta pärani silmil kuulavale pojale terve loo.

Kui ta lõpetas, hüppas Prits nagu vedrust tõugatuna püsti.

— Ja see on tõsi või? — küsis ta.

— Ju Jakob seda rääkis... Tuli linnast ja rääkis... —

Poiss kratsis kahe käega pääd ja vahüts juhmi pilguga aknast õue. Viimaks hütüdis ta ärevuse pärast, lõõtsutades:

— Kus mu... kus mu... kuub on? —

— Kuhu sa's minna tahad? — küsis Tiina väriseva häälega.

— Kuhu! No Selma juure... tema juba teab... —

Kuid siis vilksatas läbi ta karvase pää nähtavasti midagi uut; sest ta lisas äkki uhkelt naeratades:

— S-saadani! No nütüd alles saab nalja... Oleks sa näinud, kui ma Poolamaal olin... seal Grodno all... —

Ta hakkas närvilise kiirusega kuube selga ajama. Ema vaatas teda pisarsilmil. Helmigi oli ärganud ja nühkis oma unest punaseid silmi. Vähemad lapsed, Mannu, Anni, Mann ja Karli vahütsid ukselt, suud irvakil. Endine laisk toon oli otsekui pühitud, kõigi näod õhetasid ilmest uudishimust.

— Kus see sõda on's? — küsis Helmi ja ulatas mõlemad jalad teki alt välja.

— Kus?! No s-saadani...! Saksamaal! — vastas Prits, lirtsates mehisel läbi hammaste.

— Sina's kah lähed? —

— M-mina! No kes siis veel... he, he! —

Tüdruk tõmbas jalad tagasi teki alla ja näis midagi mõtlevat. Viimaks küsis ta kogeldes:

— Ega's ometi kõik lähe? —

— Kõik, ikke kõik! vastas Prits ja surus mütsi mehise võttega paremale kõrvale. — Kes aga vähegi mees on... peale santide ja poisikeste... Need jäävad koju memmede juurde... he, he... mammad selja taha... he, he, hee... —

— Aga kas... kas... Kase Volli kah läheb? — küsis tüdruk punastades.

Prits, kes oli juba uksel, peatus viivuks.

— Kes? — küsis ta uudishimulikult.

— No Kase Volli ikke, see mede Helmi Kase Volli... — itsitas Mannu.

Ja vanem Luugus, kes näis nütüd seda inimest mäletavat, venitas halvakspanevalt:

— Kase — Volli...! No sihuke nolk...!

Kui juba nihuksed lähevad, ma ei tea, mis siis mehed peavad tegema... Sest sõjas, seal on ikke jõudu ja julgust vaja... Aga nisuke poisike... sellele põle muud vaja, kui võta väätsakas... Va' Kase Volli...! —

Ning naerdes kuidagi pilkav-hooletult astus ta toast välja.

— Kus kohta ta's nütüd läheb? — küsis Anni sosinal.

— Sõtta, — vastas Mannu asjatundliku näoga.

Prits, vallatud miskist mõttetust uhkusetundest, läks vilistades läbi kõõgi, ringutas eeskojas mehisel-hooletult ja astus siis nurga varjust välja, silmipimestava päikesevalguse keerisesse. Siin peatus ta ja süütas paberossi. Hellitav tuuleahe, suvetaeva stügv sina ja roheliste puude tasane kohin, — kõik see tõstis ta tuju veelgi. Talle tundus, nagu oleks ta muutunud järsku palju mehisemaks, tugevamaks ja tähtsamaks. Ta vaimsilma ette tekkis kujutus tast endast. Suur, kangelaslikult kõrgekasvuline, ja võrratult hulljulge, säärane sõdur saab temast, Friedrich Luugusest. Ta tõmbas oma vaba elu järeldusel välja arenenud kopsudesse pabhaka mõrkjat tubaka-suitsu, puhus selle siis läbi sõõrmete välja ja hingas mett lõhnavat õhku, mis tundus pääle mürgise vingu eriti kergena ja meeldivana. Ja et pabeross oli juba peaaegu lõpuni põlenud, viskas ta selle hooletult kõrvale, kõndides uhkel sammul uulitsale.

— — — — —
Äkki valdas teda tahtmine kuulutada seda uudist ka Juhani. Ta andis oma näole võimalikult hooletu ilme, surus käed tasku ja pöördus üle kolekitsa sillarummi õue. Juba eeskotta kandusid talle vastu ähvardavad sõnad, mis sundisid teda miskipärast muigama.

Kui ta tuppä jõudis, nägi ta, et noor abielupaar seisis jälle lahingujalal. Liispet käis imekähku mööda tuba edasi-tagasi ja pildus rüideid, Saarmann ise istus pesuväel müüri veeres, jälgides piinliku hoolega naise iga liigutust. Ta näol peegeldus jälle too rahulik, pisut raskemeelne ükskõikus, mille taha puges ta alati, kui ähvardas õhk liiga kuumaks minna.

Romaanide võistlus.

Aasta tagasi kuulutati K./Ü. „LOODUSE“ poolt välja uus romaanide võistlus. Viimaseks tähtpäevaks, s. o. 1. septembriks 1928., oli võistlusele ilmunud 51 käsikirja: kõige varem neist tuli juba 26. jaanuaril, et oleks laiemalt vaba aega tutvunemiseks. Suurem osa romaane jõudsid päralt viimastel päevadel, siis aga kümmekond 24 tunni jooksul. Läänud aastal oli saadetud 22 käsikirja; tänavust suurt arvu aga ei usaldatud oodata.

Mannetuid ja õhukesi käsikirju ei olegi pea-aegu. On küll mõned, mis ei jäta väliselt kõhukat muljet, kuid siis on jälle kiri nii tihe, et lehekülge annab lugeda kas või tunnisk ajaks. Kogu arvuist on ainult mõned üksikud, mis on hõredad ja väikese hulga lehekülgedega. Valdav enamik võistlusele jõudnud romaane on keskmise välisgaaluga: nad annavad raamatus 200—250 lk. mahukat trükki. Kuid on ka hiiglasi. Kõige suurem käsikiri on 1010 lk. ja, nagu ajakirjandus tegi kära, jõudis ta päralt raudteel: postile ei võetud järjekulult raskuse tõttu vastu. Siis on veel tõõ ligi 800 lk., siis ligi 700 lk. ning 4—5 tükki 500—600 keskmise lehekülje ümber.

On imestatud nii suure võistlejate arvu üle, kuid veel rohkem on imestatud, et suudetakse pakkuda nii mahukaid käsikirju. On otsitud selle nähtuse väliseid põhjusi ja leitud, et arvatavasti andis tõuke selleks A. Jakobsoni romaan „Vaeste patuste alev“. Läänud aasta võistlusel sai esimese auhinna suur ja mahukas käsikiri; see raamat tõusis ka aasta kirjanduslikus toodangus esirinda. Nähtavasti arvatati siis, et ka käesoleva võistluse esimese auhinna saaja peab olema juba väliselt raskekaaluline. Võib-olla ongi nii õigus, võib-olla aga mitte, seda näitab jury otsus ja pärast seltskonna otsus.

51 käsikirja ei ole kõik proosa, vaid üks töö on valatud värssidesse: on tarvitatud rahvalaulude värstehitust.

Käsikirjade välimuses torkab veel see silma, et valitsev enamik on käsitsi ümber kirjutatud. Juhtub sedagi, et ühe suure käsikirja juures on tarvitatud kirjutamiseks nelja või viit kätt. Võib tekkida arvamus, et siin on perekonna isa võtnud ümberkirjutamisel abiks naise ja lapsedki. Käsitsi kirjutatud töödel on see halb külge, et neid on raske lugeda: mõni käekiri paistab olevat üsna korralik ja selge, kuid lugemisel nõuab suurt pingutust. Samuti paistavad parandused siin korrutatena ja võivad anda tööle mustandi mulje. Edaspidi, ja seda juba lähemal aastal, on kirjasutus sunnitud nõudma masinakirja. Seda siis võiksid võtta need arvesse, kes töötavad juba uute romaanide kallal. Sel aastal on igatahes siiski juba 6 käsikirja ümber kirjutatud masinal ja esinevad nii siis väliselt igatepidi vastuvõetavas vormis.

Käsikirjade nimetused on saanud juba osalt tuttavaks ajakirjanduse kaudu. Nende seas on niisuguseid, mis tunduvad šabloonsetena, vanadena ja väheütleavana, nagu „Saatus tasub“, „Saunamehest peremeheks“, „Surma võimed“, „Elusündmuste keerises“, „Mõnususiga palistatud igapäevane elu“: Kuid enamik pealkirju on siiski küllalt ekspressiivsed, näit. „Tuulte teedel“, „Kadunud poeg smokingis“, „Üksik“, „Hingede sa-

natoorium“, „Läbi õõ“, „Ärkavad tänavad“, „Eksisõidud“, „Südamerahu“ jt. Paljudel on pealkirjaks pärisnimi, nii „Madis Järv“, „Erich Ohakas“, „Theodor Wilken“ jt.

Mis peitub nende kõikide nimede taga? Seda otsib praegu komisjon järgmises koosseisus: A. Alle, H. Raudsepp, J. Roos, Joh. V. Veski, H. Visnapuu. 6. oktoobril avaldatakse otsus, ning siis jõuavad varsti uued romaanid lugejate ette lõplikult otsustamiseks.

Autorite märgusõnadest tuleb ligi $\frac{1}{3}$ võõra-keelseid: „Laborestro“, „Per aspera ad astra“, „Speranza“, „Nolens volens“ jne. On „Mefisto“, on „Serpentiin“, on „Tsang-tso-lin“, on „Danton“. Eesti keele laadilisi kombinatsioone on üsna imelikke, nagu „Suun Metsüda“, „Vivion Laineidi“, „Anila Kullend“ jt. N. N.

Üllatus kirjandusesõpradele.

K. o/Ü. „Looduse“ kirjastusel ilmub 2000 leheküljeline romaan ilma-sõjast, okupatsioonist jne.

Romaani autoriks August Jakobson.

1927. a. sügisel korraldas K. o/Ü. „Loodus“ esimese algupäraste romaanide võistluse Eestis. Selle tekitatud elevus pole vaibunud veel praegugi täielikult: võistlusel auhinnatud romaanide autorid pole jäänud kaugelki „ühapäeva liblikateks“, vaid nad tõotavad rikastada eesti kirjandust veel õige tunduvalt.

Nii lõpetab praegu „Vaeste patuste alevi“ autor August Jakobson uut suurt neljakõitelist romaani

„TUHKUR HOBUNE“,

millest esimesed kaks köidet (SUUR ALGUS JA SÕDA, NÄLG JA ARMASTUS) ilmuvad juba septembri lõpul.

Samuti viimistleb „Andeka parasiiid“ autor Reed Morn uut romaani, mis ilmub k. a. jõuluks.

Tänavu sügisel korraldas K. o/Ü. „Loodus“ uue romaanide võistluse, mis oli veelgi pinevam eelmisest, kuna käsikirju tuli võistlusele tervelt 51 (läänud aastase 22 asemel). Võistluse tulemused avaldatakse järgmises „Kirjanduslikkude Uudiste“ numbris.

Auhinnatud romaanid jõuavad müügil

oktoobris.

Iga kirjandussõber arvestagu sellega juba varakult ja varustagu end tarvilise rahaga, et oleks võimalus muretseda neid raamatuid ja tutvuda nendega isiklikult kohe nende ilmumisel.

Lugijaskonnaga ligidase kontakti pidamiseks korraldas K. o/Ü. „Loodus“ läinud aastaste võistlusromaanide puhul ankeedi, jagades ankeedi vastajate vahel terve rea raamatukogusid, nii et iga 40. romaanide lugeja sai raamatukogu, kusjuures üksikute kogude väärtus tõusis 25.000 sendini; raamatukogud koostati vastavalt nende omaniku valikule. Ka tänavu korraldab K. o/Ü. „Loodus“ võistlusromaanide lugejate vahel ankeedi samasugustel tingimustel.

Charles de Coster: Ulenspiegel ja Lamme Goedzak

Nende kangelaslikud, lustlikud ja kuulsusrikkad seiklused Flandrias ja mujal.

Tõlkinud Jaan Kangilaski.

XVI + 616 lk. Hind 4 kr. 75 s.

Kui Camille Lemonnier iseloomustas Costeri „eelse päeva tundmatuna ja homse elavana“, — siis on see täidund ta kohta täiel määral, sest alles kõige hilisemal ajal on Charles de Costeri „Ulenspiegel ja Lamme Goedzak“ rajand endale tee maailmakirjandusse ja jõudnud nüüd otsaga meilegi Jaan Kangilaski õnnestunud tõlke näol. Mulde, mis puutub tõlkesse endasse, siis pole olnud mul juhust võrrelda selle täpsust originaaliga, konstateerin siin ainult seda, et Kangilaski tõlke keel on loetav, stiilil kindel ja kujurikas.

„Ulenspiegel ja Lamme Goedzak“ on Belgia rahvuslik suurteos. Mitte asjata ei nimetata seda romaani Vlaami piiblik. Ühineme siin täiesti Verhaeren'iga, kes kirjutab: „Charles de Coster on põimind oma teosesse kõik, mis jääb sidamasse Flandria karmist ilust, kõik uhkuse, mida tunneb hing lugedes selle maa ajalugu, kõik liigutavad ja nõiduslikud unelmad kaugest minevikust, mis säilund argipäeva muredest hoolimata, kõik hinges peituva selguse, harduse, häduse ja vahvuse. Ulenspiegeli raamat on luuletaja ise, ja see luuletaja on kogu rahvas. See on meie XVI sajandi kodaniku meelerõõmsus, see on meie maa talupoegade vaga usk ja ebausku, see on meie noormeeste selge ja kirglik armastus, see on meie tütarlaste puhas, sügav ja härras mahedus. Ulenspiegeli raamat, kirjutet keskaegses prantsuskeeles, on esimene raamat, kum meie maa end jälle leiab. Sügavasti kodumaa mulda juurdunud mees on selle kirjutand ja joonistand; ta on rippumatu igasugusest võõr mõjust. See on enam kui pilt; see on peegel.“

Thijl Ulenspiegel, see lustlik vigurivänt, seiklushimuline komejant ja ühtlasi rahva rahvuskangelane, tuletab nii mõneski piasjas meelde meie „Kavala Hansu ja Vanapagana“ lugusid. Loetagu lehekülgi, kus noor Thijl juhatab ratsanikule teed (lkh. 29), narrib palverändajaid (lkh. 24), mängib eesliga vingerpussi Brügge laadal palaganimeestele (lkh. 31), päästab kavalusega oma isa mesipüüv varaste käest (lkh. 36), tüssab kõrtsmikku pimedate söötimisega (lkh. 73), peksab paiverändajat, petet abielumeest (lkh. 76), esineb Antwerpenis narinna, et kuningas Philippil naerma ajada (lkh. 84), sõelub jahu pagari Kwabakkeri juures kuupaistel (lkh. 88), pääseb võllast, paludes keisrit suudelda seda suud, mille kaudu ta ei kõnele vlaami keeli (lkh. 96), tülitseb esimest korda oma sõbra Lamme'ga (lkh. 100), maalib pilti landkrahvi juures (lkh. 135), tüssab oma tüssajaid (lkh. 147), esineb imearstina (lkh. 152), on tõllasepa (lkh. 153) ja kingsepa õpipois (lkh. 154) jne. Kuigi kõik need naljad ja vingerpussid on vaimurikkamad, „lustlikumad“, aga mitte nii puised ja lihtlased kui „Kavalas Hansus“, võime näha siiski üsna ilmselt nende sugulust. Kuid milline vahe! Meie Kavala Hansu vempudest on ainult juhused riismed, kuna Thijl Ulenspiegelist on saand Costeri meisterliku sule al mitmekesine, huvitav ja oma juhtumusrikkaste elamustega kaasatõmbav kuju. Kuid mitte vähem

huvitav pole Ulenspiegeli kõrval Lamme Goedzaki, selle otse muinasjutulise isuga ja maitsemeelega söödiku kuju, kes otsib oma ärajoosnud naist ja oskab lohutada end nii hästi rasvaste vorstide, sinkide ja praadidega. Selle mehega suudavad söömise ja joomise alal võistelda ainult keskaegsed kloostrimungad ja ülemad.

See raamat on kirjutet prantsusliku vaimurikkuse ja kergusega, vlamilise lopsakuse ja jõurikkusega, see on üks neid väheseid raamatuid, kus huumor ja võllanali sulab nii lahutamatu ühte aja metsikuse ja traagilikkusega. Oma stiili ja üldlaadi poolt kuulub see sama liiki kui kuulsa Rabelais' „Gargantua ja Pantagruel“. See on küll muinasjutt, õigemini lugulaul kaugest minevikust, kuid tal ei puudu ka omad ajaloolised sugemed, seega tõsireaalne usutavus. Kui Gargantua jääb väljaspoole aega, kui me võtame teda samasugusena muinasjutukangelasena kui Kalevipoega, on Thijl Ulenspiegel seotud nii tihedasti oma aja ja sündmustega, et võime nimetada koguni aastaarve ajalooliste sündmuste järele. Ning ta seiklused, kannatused ja rasked saatuslöögid — need saavad meile mõistetavaks ainult ses katoliitsismi ja protestantismi meeletikkuse hegemooniavõitluses, kus polnud samuti armu ja halastust kummalgi pool kui meie väikeses vabadussõjaski. On vist küll liig julge ja naeruväärnegi võrrelda neid kaht ajaloolist sündmust teineteisega, kuid kes teab, kas me ei või kõrvutada siiski praegust vana ja uue ilmakorra pooldajate vahelist heitlust seekordse armuheitmata ususõjaga luterlaste ja katoliiklaste vahel. Ja kas meie ei või leida kaasaegsust tänapäevalegi selles jõledas sõimujutluses, mida peab ses raamatus brüggelastele ajalooline isik, minoritiide ordu munk, paater Cornelius Adriaansen, kes nimetab Lutherit: „see roojane Luther, see hullund härg triumfeerib Saksimaal, Braunschweigis, Lüneburgis, Mecklenburgis“. Ja Kalvini kohta: „... haisev Kalvin, kes levitab haput lõhna; kel on soolikana väljaveninud larhv ja hambad nagu labidat“. Ning edasi: „Ja ometi jookseb rahvas kokku nende alatute päevavaraste, taskulõikajate, oma töökojast jooksnud rätsepasellide ümber“ (lkh. 264). Kas ei lehka sest vihases üsumehes sõimust meie tänapäevastegi parteivõitlusesse, mustamisse ja laimamisse uppund ajalehtede stiili ja võtteid oma verivaenlaste vastu? Kuid paljus muuski võiksime leida sellest raamatust piltlikkust meie tänapäeva kohta, mis tõendab omakord seda, millise vihaga on see kirjutet ja kui eluline, vananematu ja vastuvõetav on see teos ka praegusaja lugejale, ükskõik, mis killast ta ka oleks, kas paljunõudlik stiilimaitsja või lihtmeelne põneva ja humoristliku lugemise harrastaja.

Albert Kivikas.

„Looming“ nr. 10, 1927.

CHARLES DE COSTER'I romaan
ULENSPIEGEL JA LAMME GOEDZAK
on pealaos K. o/Ü., „Looduse“ juures.

Raamat saadetakse postikuludeta koju kätte kõigile, kes saadavad raamatu hinna — 4 krooni 75 senti — rahas ehk postmarkides.

Hinnata huvireisid välismaile.

„Looduse Universaal-Biblioteegi“ — LUB'i — lugejate vahel korraldatakse iga kolme kuu tagant ankeet.

Ankeedi vastamise virgutamiseks ja soodsate reisivõimaluste loomiseks jagatakse loosimise teel lugejate vahel

1.000.000 sendi

väärtuses reisupileteid välismaile.

Senini on toimunud kaks loosimist. Esimesel loosimisel 16. aprillil s. a. — loositi välja edasi-tagasi reisupiletid: **Parisi, Rooma, Monte-Carlosse, Budapesti (2 pil.), Viini, Praagasse, Helsingi (aeroplaniil), Helsingi (laeval) ja Riiga.**

Teisel loosimisel — 16. juulil s. a. — loositi välja edasi-tagasi reisupiletid: **Ateenasse, Konsantinoopoli, Oslosse, Stockholmi, Varssavi, Kaunasesse, Imatralle, Turusse ja Maiorenhoffi.**

Kolmandal loosimisel — 16. oktoobril s. a. — tulevad loosimisele edasi-tagasi reisupiletid: **Genfi, Granaadasse, Upsalasse, Krakovi, Lodzi, Königsbergi, Meemeli, Tampereesse, Kuopiosse ja Siguldisse.**

Loosimisel võidetud reisupileti võib vahetada mõne teise samahinnalise vastu väljaspool nimesikku või välja võtta rahana, 80% võidetud pileti väärtusest.

VIII järjekorralisel loosimisel tulevad peale tavalise reisupiletite komplekti loosimisele veel erakordselt kõrgehinnalised reisupiletid 200.000 sendi väärtuses ainult neile „LUB'i“ lugejatele, kes on seks ajaks aastatellijafena omandanud kõik „LUB'i“ numbrid.

Üksikasjalised ankeedi tingimused leiduvad iga „Looduse-Universaal-Biblioteegi“ n-ri lõpus.

15. III 28. — 20. IX 28.

on ilmunud:

Joh. Kuulberg

LASTE SÖBER

Aabits ja lugemik.

II parandatud ja täiendatud trükk. 83 joonist, neist 33 viievärvilist. 162 lk. + tähestik.

Hind köites 1 kr. 60 s.

Kuulberg-Treffner-Perli-Martinson

ELAVAD ARVUD

Matemaatika õpperaamat algkoolidele.

III õppeaasta.

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi toimetusel

EESTI BIOGRAAFILINE LEKSIKON

III vihik. (lk. 305—464.)

(Marina — Seckendorf)

Hind 4 krooni.

J. Adamson

Tartu poeglaste reaalgümnaasiumi ajaloo, kodaniku- ja majandusteaduse õpetaja.

EESTI AJALUGU

algkoolidele.

Neljas täiendatud trükk. 151 joonist. 185 + VII lk.

Hind broš. 135 senti, köites 160 senti.

J. Adamsoni „Eesti ajalugu“, mis laialist poolehoidu leidnud õpilas- ja õpetajaskonnas, astub lugejate ette neljandas trükis. Raamat sisaldab täiendusi nii sisus ja vormis kui ka illustratsioones. Sissejuhatuses leiduvad täiendused teevad käsitletavad küsimused arusaadavamaks ja huvitavamaks. Pronksaja käsitluses on autor tarvitanud novellistlikku vormi, mis üsna laialiselt tarvitusel nüüdisaja välismaade ajaloolises koolikirjanduses. Novellistlik vorm, mida meil vähe tuntakse, on toodud peajasalikkult näitena. Vene-Liivi ja Põhja sõja käsitluses toob autor „rea üksikasju ja vähema tähtsusega sõjasündmusi, mis tarvilikud seks, et tuge pakkuda võimalikult suuremale koolide arvule mainitud sõdade käsitlust siduda vähemal või suuremal määral kodukohaga.“ Novellistlikku jutustamise vormi ja kodukoha arvessevõttu nõuab uus algkooli ajaloo õppekava. Nii on autor silmas pidanud uue ajaloo õppekava põhinõudeid.

Raamat on varustatud lisaga „Metoodilisi märkusi.“ Need pakuvad õpetajale asjalikke näpunäiteid nii materjali ja teemide valikuks, kui ka aine otstarbekohaseks käsitluseks. Peale õeldu on metoodilised märkused huvitavalt illustreeritud.

J. Adamsoni „Eesti ajalugu“ on kõige sündsam õpperaamat, mida koolides ajaloo õpetamisel võib tarvitada ja ainuke oma alal, mis seni Haridusministeeriumi poolt koolidele on soovitatud. Raamatu võrdlemisi odav hind teeb ta kättesaadavaks nii õpilastele kui ka igale ajaloo harrastajale.

Ajalooline Ajakiri

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi väljaanne.

Nr. 1. — 1928.

SISU: Hans Kruus. Eesti talurahva „välispoliitilisest orientatsioonist.“ Pärtel Bauman. Cyrenaica. O. Liiv. Ülevaade Tallinna linnaarhiivi tegevusest, eriti viimase kümne aasta jooksul. Leo Leesment. Itineraria in Sueciam et Livoniam anno 1700. F. Leinbock. Kapitaaletos eesti kultuuriloo alal. H. Sepp. Eesti iseseisvuse ajal ilmunud eestikeelne memuaarikirjandus. Varia.

Nr. 2. — 1928.

SISU: J. Vasar. Mõisaterduktsiooni küsimus 1681. a. Liivi maapäeval. K. Vilhelmsen. Rooma keiserrilgi sotsiaalmajanduslik areng uues käsitluses. O. Liiv. Eestikeelne plakaat Põhja sõja esimesist aastaist. H. Sepp. Koguteos „Tartu“ ajalooline osa. H. Ottenson. Akadeemilise Ajaloo-Seltsi tegevus a. 1927—1928. Varia.

„Ajalooline Ajakiri“ jätkab käesoleval aastal senisel kujul oma ilmumist. Ta seab enda ülesandeks tõlgendada meil ajaloolisi harrastusi, äratada huvi ajaloo, eestikäit meie rahva ajaloo vastu. Vastavate arhiivide, ülevaadete ja arvus-

fuste kaudu jälgib „Ajalooline Ajakiri“ nii kodu-
maa kui ka üldise ajaloo uurimise edusamme
meil ja mujal.

Tellimishind aastas 2 kr. 40 s. Üksik-
number 70 senti.

Eelmisist aastakäikest on piiratud arvul saada-
val: 1922. a. üksikud numbrid à 30 senti;
1923. aastakäik — 1 kr. 60 senti;
1924., 1925. ja 1926. aastakäik à 2 krooni;
1927. aastakäik 2 kr. 40 senti.

Talitus: K. o/Ü. „Loodus“ — Tartus.
Tellimisi võtavad vastu kõik E. V. postkontorid.

M. Kampmann

EESTI LUGEMIK

Tegelik kirjanduse-õpetus algkoolidele.

Neljas jagu. Ühtluskooli V õppeaasta.

Teine trükk, ümbertöötatud algkooli uue õppe-
kava põhjal. Piltidega. VIII + 300 lk.

Hind broš. 2 krooni, köites 2 kr. 25 senti.

SISU: A. Lõpetav osa. (lk. 1—170) Tun-
desisulisi rahvalaule. (lk. 1—7) Jutustavaid rahva-
laule (lk. 8—16) Vanasõnu, rahva kõnekäände ja
mõistatusi (lk. 17—19) Fr. R. Kreutzwald (lk. 20—66)
J. W. Jannsen (lk. 67—78) L. Koidula (lk. 79—97)
M. Veske (lk. 98—102) J. Bergmann (lk. 103—105)
Ed. Bornhöhe (lk. 106—146) J. Tamm (lk. 147—149)
A. Haava (lk. 150—170). B. Ettevalmistav
osa (lk. 171—282). Lisa: Kirjanduse-õpetuse kok-
kuvõtteid (lk. 283—300).

„Eesti lugemiku“ 4. ja talle järgneva 5. jao
ümbertöötamisel on materjalina kasutatud peamiselt
neid näiteid, mis soovitatud emakeele uues õppekavas
algkooli V ja VI klassile.

On lõplikult läbi tunginud veendumus, et kirjan-
duse-õpetusel algkoolis pole ülimaks eesmärgiks teo-
retilliste teadmiste edasiandmine, vaid kasvatus ja
vaimuarendus. Ses suhtes osutuvad väärtuslikeks
saavutusteks õpilase kujutusvõime ja sisemise selgelt-
aimamise ehk intuiitse mõtte elustamine, ilumeele
harimine ja kõlbliste väärtuste loomine. Rahvuslik
kirjandus tutvustab meid mitmesuguste iseloomudega
ja elutingimustega, teritab pilku, pehmitab ja õiendab
otsuseid, peenendab maitset, aitab luua eluvaadet, istu-
tab seega hinge esteetilisi, eetilisi ja rah-
vuslikke ideeaale.

Eelmistele tegelikkudele sihtidele saabumiseks ei
minda enam vahenditult suurte ainetervikute aruta-
misele, ei loeta kogu aasta ainult vanemat kirjandust,
vaid algkooli-õpilaste tähelepanu on pöördud nüüd
tähtsamate kirjanikkude lühematele ja keskmise ula-
tusega teostele ja needki on kontsentriilselt klasside
peale jagatud. Ainetervik, mida klassis loetakse ja
arutatakse, peab olema õpilasele jõukohane.

Teiseks lähtekohaks kirjandusvarade valikul on
ses raamatus mõõduandev olnud keskustuse-idee, mida
ka uus õppekava eriliselt rõhutab. Selle idee läbi-
viimiseks on õppekava painduvaks tehtud ja jäetud
õpetajale ainevalikul vabadus.

Esitatud on siln lahtised pildid kirjandu-
sest, milles läbi viidud kontsentriiline ainejaotus. Raam-
matu lõpul juhatakse käsitletud kirjandusainete kohta
kergeid kokkuvõtteid tegema, lihtsat sünteesi leidma,
mis kujuneb kirjanduslike algmõistete selgitami-
seks, nii-ütelda kirjanduslikuks vaateõpetuseks.

Gerhard Rāgo

rakendusmatemaatika prof. Tartu Ülikoolis.

Matemaatika tööraamat keskkoolidele

ALGEBRA.

1. klassi kursus (7. õppeaasta)

145 lk. Hind 2 krooni.

SISU: Algebraalise sümbolika alged. Esi-
mese astme võrrand. Arvutamise põhiseadused. Graa-
filisi kujutisi. Positiivsed ja negatiivsed arvud.
Võrdeline ja pöördvõrdeline olenevus. Lineaarne
olenevus.

SEERIAST:

INGLISE KIRJANDUST KOOLIDELE

Nr. 50. Oscar Wilde

THE DEVOTED FRIEND

Hind 45 senti.

Nr. 51. Thomas Hardy

THE THREE STRANGERS

Hind 75 senti.

SEERIAST:

LOODUSE UNIVERSAAL-BIBLIOTEK

Üksiknumber maksab 25 senti.

- | | | |
|---------|---------------------------|--|
| Nr. 13. | V. J. Gregri . . . | Latvia kuningas. I osa. |
| Nr. 14. | Joh. Sepp . . . | Kuld!!! Kuld!!! |
| Nr. 15. | . . . | Muinasseiklusi. |
| Nr. 16. | V. J. Gregri . . . | Latvia kuningas. II osa. |
| Nr. 17. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused IV. |
| Nr. 18. | A. Strindberg . . . | Abielu. |
| Nr. 19. | V. Krõmov . . . | Samuraide maalt. |
| Nr. 20. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused V. |
| Nr. 21. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused VI. |
| Nr. 22. | B. Linde . . . | Kenad naised. |
| Nr. 23. | R. Blaumann . . . | Surma varjus. |
| Nr. 24. | K. Stevenson . . . | Kurat pudelis. |
| Nr. 25. | V. Krõmov . . . | Oopiumi maalt. |
| Nr. 26. | Louis Bousсенard . . . | 10 000 aastat jääs. |
| Nr. 27. | A. Adson . . . | Toomapäev. |
| Nr. 28. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused VII |
| Nr. 29. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused VIII. |
| Nr. 30. | G. K. Chesterton . . . | Sinine rist. |
| Mr. 31. | Dezső Szabó . . . | Muinaslood naervast
inimesest. |
| Nr. 32. | A. Niedra . . . | Nälg ja armastus. |
| Nr. 33. | H. H. Ewers . . . | Kummalised lood. |
| Nr. 34. | R. Kipling . . . | India jutud. |
| Nr. 35. | E. Seton-Thompson . . . | Tänavatrübaduur. |
| Nr. 36. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused IX. |
| Nr. 37. | J. Hašek . . . | Vahva sõduri Švejki
seiklused X. |
| Nr. 38. | V. Krõmov . . . | Dollarite maalt. |
| Nr. 39. | Jack London . . . | Elu seadus. |
| Nr. 40. | Rabindranath Tagore . . . | Pärandusehoidja. |

D. Koppel — S. Sütt
MAADETEADUSE ÜLESANNETE KOGU
V õppeaasta. I vihk.

2. trükk.
AASIA JA AAFRIKA.
Hind 25 senti.

F. V. Mikkelsaar
Algkooli matemaatika

5. õppeaasta.
168 lk. 125 joonist.
Hind köites 1 kr. 25 s.

SISU: Kordamine. Mõnda murdudest, Murdude liitmine ja lahutamine. Lühendamisi liitmisel ja lahutamisel. Murru korrutamine täisarvuga, suurendamine ja vähendamine. Murru jagamine täisarvuga. Korrutamine murruga. Jagamine murruga. Kordamisülesandeid. Lühendamisi korrutamisele ja jagamisele. Rööpküliku ja trapetsi pindala arvutamine. Võrdkülgse kolmnurga. Ruutjuur ja kuupjuur. Prismade ruumalade arvutamisi. Kera. Kaared. Nurgad. Nurkade mõõtmine. Sümmeetria. Korrapärane prisma. Korrapärane hulknurk. Prisma pinnalaotus. Silinder. Protsent arvude suhtena. Kordamiseks ja kontrollimiseks.

Väljavõte kooliraamatute komisjoni aruandja dr. J. LANG'i arvamisest

F. V. Mikkelsaar, „Algkooli matemaatika IV õppeaasta 1927“ kohta.

Kursus vastab Haridusministeeriumi raamkavades algkooli IV kl. ette nähtud matemaatika kursusele. Puudub ainult suuruste ja nende olenevuste esitamine diagrammide ja tabelitega. Enam on protsentide käsitlemine.

Üldiselt on käidud selles raamatus MÕK'i vastava kava järgi.

Raamatus on püütud võimalikult ühte sulatada aritmeetika käsitlus geomeetria käsitlusega, mis autoril hästi õnnestunud.

Raamatu suureks väärtuseks tuleb lugeda: a) huvitavad elulised ja mitmekesised ülesanded;

b) peast harjutuste rõhutamine;
c) küllaldane hulk harjutusmaterjali;
d) sagedane õpilaste isetegevusele virgutamine (näiteks mõõtmised, ülesannete kokkuseadmisel jne);

e) selge ja täppis keel;

f) head joonised;

g) trükk ja paber täitsa korralikud.

Väljavõte dr. mat. J. NUUT'i arvustusest sama raamatu kohta:

F. V. Mikkelsaare „Algkooli matemaatika 4. õppeaasta“ on hoolsalt kokkuseatud õpperaamat, praegusel silmapilgul ainukene eestikeelne, mis arvestades MÕK'i kava, käsitleb 4. algkooli klassi kursust moodsamas vaimus. Selle raamatu tarvitusele võtmine tähendaks edusammu meie algkoolide õppetöös.

S. Sütt — D. Koppel
Maadeteaduse õpperaamat
algkoolidele

EUROOPA — EESTIMAA.
Kolmas trükk. 171 joonist. 236 lk.
Hind köites 2 krooni.

F. Puusepp
Keelelisi ja kirjaseadmise harjutusi
õigekirja õppimiseks koolidele.

I. JAGU. 1. — 2. õppeaasta.
3. muutmata trükk. Piltidega.
108 lk. Hind köites 1 kroon.

F. Puusepp
Keelelisi harjutusi
õigekirja õppimiseks lausetena ja seotud tükkidena koolidele.

III jagu. 5. — 6. õppeaasta.
7. muutmata trükk. 184 lk.
Hind köites 1 kr. 60 s.

J. Kents
Eestimaa

Maadeteaduse õpperaamat keskkoolide III klassile.

121 joonist. 200 lk. Hind 2 kr. 40 senti.

SISU: I. Looduslik ülevaade. Asend, piirid, suurus. Läänemeri. Pinnaehitus. Geoloogiline ülevaade. Kliima. Siseveed. Mullastik ja taimkate. Loomastik. Eesti taime- ja loomastiku ajalooline arenemine.

II. Rahvastik ja tulunduslikud olud. Rahvastik ja hariduslikud olud. Tulunduslikud olud. Kodumaa loodusvarad ja tooresained. Tööstuslikud olud. Vabrikud. Liiklemisteed, side- ja kaubaveo abinõud. Kaubandus. Sise-, välis- ning läbiveokaubandus. Sadamad. Riiklik kord ja administratiivne jaotus.

III. Lühike regionaalne ülevaade. Harjumaa. Virumaa. Järvamaa. Läänemaa. Saaremaa. Pärnumaa. Viljandimaa. Tartumaa. Valgamaa. Võrumaa. Petserimaa.

Lisa. Eesti maastikulistele ühikute ülevaade. Lahke vastuvõtt, mis osaks sai arvustajate ja koolide poolt selle teose esimesele trükile, õigustab tema uuesti ilmumist. Teise trüki ilmumine on viibinud autorist ja kirjastajast mitte olenevaid põhjuseid (vaheajal puudus maadeteadusel meie keskkoolide tunnikavas kindel asupaik). Ka praegugi puuduvad veel keskkooli maadeteaduse jaoks ametlikud õppekavad. Arusaadav, et seesugune olukord on keskkooli maadeteaduse õpperaamatute kirjutamiseks enam kui ebasoodne...

2-ses trükis on see teos täiesti ümbertõetatud ja täiendatud samadel meetodilistel põhimõtetel,

mis olid aluseks esimesele trükile. Praegusel kujul püüab ta anda geograafilist läbilõiget iseseisva Eesti 10 aasta saavutustist. Kuivõrt see autoril on õnnestunud, otsustavad muidugi raamatu tarvitajad.

Teise trüki viimistlemisel on arvesse võetud Haridusministeeriumi kooliraamatute komisjoni ja teiste arvustajate asjalikke soovide ja märkuseid. Aine jaotuses on aluseks võetud Maateaduse õpetamise toimkonna poolt väljatöötatud ja Haridusministeeriumile esitatud keskkooli maateaduse kava projekt (võrdle kuukiri „Kasvatus“, 1928. a., lhk. 274—277). Selle kava projekti III klassi kursuses ettenähtud üldmaateaduse kokkuvõtvaid kordamise küsimusi, kui ametlikult senini fikseerimataid, ei leidnud autor kohaseks paigutada käesolevasse raamatusse. Ka oleks nad seganud Eestimaa tervikulist ilmet. Edaspidi, kui kord meie keskkooli maateaduse õppekava kindlaks kujuneb, ilmub mainitud küsimusi käsitlev vihik eraldi.

Raamatu illustreeriv materjal on pea kõik uuendatud ja püütud valida värske materjal. Ka on püütud viia joonised raamatu sisuga kindlasse ühendusse.

Praktilisil põhjuseil on lühike kokkuvõttev regionaalne ülevaade koostatud maakondade järele. Maastikulised ühikud on meil veel selleks liiga vähe läbitöötatud, et nad kooli käsituses võiksid olla regionaalse ülevaate aluseks. Pealegi selguvad nende erinevused alles detailsema käsitlemise juures, milleks aga puudub aeg ja võimalus meie praeguses keskkoolis. Üldiseks tutvumiseks meie maastikuliste ühikutega on toodud raamatu lisa nende lühike ülevaade prof. dr. J. G. Granö järele.

Raamatus on igal pool tarvitatud meetermõõdusid. Andmeist on püütud tuua kõige uuemaid, mis raamatu viimistlemise ajal olid kättesaadaval. Ülevaatlikkuse mõttes on arvu, kus see võimalik ja kohane oli, koostatud vastavatesse tabelitesse.

Osale käesoleva teose eksemplaaridest on kaasaantud viis värvilist kaarti, mida esimese trüki puhul kirjastuse poolt lasti suuremal arvul väljamaal trükkida. Olgugi, et need kaardid enam täpsalt praegusaja nõuetele ei vasta põhjuseil, mis mainitud I-se trüki eessõnas, kuid mõnede vastavate parandustega raamatu praeguse teksti alusel on nad ülevaatlikkuse suhtes siiski kasulikud. Neile kaartidele vastavate paranduste uuesti peale trükkimine oleks olnud seotud suurte tehniliste raskustega. Uute samasuguste kaartide raamatule kaasaandmine oleks aga teinud raamatu hinna liiga kalliks.

MÄLESTUSEKS

Dr. Fr. R. KREUTZWALD'IST

Album sisaldab pildid: Dr. Fr. R. Kreutzwald. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi ausammas Võrus. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi ausammas (küljelt). Dr. Fr. R. Kreutzwaldi elumaja Võrus. Fr. Kreutzwaldi kirjutuslaud. Fr. Kreutzwaldi raamaturiiv. Fr. Kreutzwaldi käekiri. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi haud. Võru.

Hind 50 senti.

Pealaos K. o/Ü. „Looduse“ juures.

Praegu trükis:

- 1) August Jakobson: Tuhkur hobune I ja II köide.
- 2) Eduard Vilde: Röövitud tiivad. Romaan
- 3) Oliver Cromwell: From Gardiner's History of England.
- 4) Th. Storm: Pole Poppenspüler.
- 5) Fr. Tuglas: Popi ja Huhuu.
- 6) Johan Sepp: Minu mälestised.
- 7) W. Bonsels: Die Biene Maja.
- 8) Eduard Mõrike: Mozart auf der Reise nach Prag.
- 9) Akad. Ajaloo-Seltsi toimetusel: Eesti Biograafiline Leksikon. IV vihik.
- 10) Hans Kruus: Eesti ajalugu kõige uuemal ajal. II osa. (Ilmub 5. okt.)
- 11) Otu Liiv: Vene asustusest Alutagusel.
- 12) H. Riikoja — J. V. Veski: Üldzooloogilisi oskussõnu.
- 13) G. Rägo: Matemaatika tööraamat keskkoolidele. Algebra. Keskkooli II klassi kursus (8 õppeaasta.) (Ilmub 15. okt.)
- 14) Joh. Kuulberg: Algekooli matemaatika metoodika. Geometria. (Ilmub 15. okt.)
- 15) A. Borkvell: Logaritmiline liineal. (Ilmub 15. okt.)
- 16) St. Czekey: Eesti administratiivõiguse allikad.
- 17) George Sand: Kuradi mülgas.
- 18) H. H. Ewers: India ja mina.
- 19) Jack London: Lõunamere jutud.
- 20) B. G. Shaw: Südamemurdmise mäja.

Ilmumisel:

- 1) August Jakobson: Tuhkur hobune. III ja IV köide.
- 2) Ed. Vilde: Kui Anija mehed Tallinnas käisid.
- 3) Ed. Vilde: Peiu käsiraha, Dora Osol ja teised jutustused.
- 4) August Gailit: Toomas Nipernaadi.
- 5) K. A. Hindrey: Romaan. Minu elukroonika.
- 6) Hirvi Ogara: Maailma sõda. Futuristlik-eksperimentaalne romaan. Välja andnud Jaan Lintrop.
- 7) Zsigmond Moricz: Mudakuld.
- 8) Henry Barbusse: Põrgu.
- 9) F. Dostojevski: Kuritegu ja karistus.
- 10) John Masefield: Sard Harker.
- 11) Dr. I. Manninen: Soomesugu rahvaste etnograafia. (Ilmub paralleelselt saksa, soome ja ungari keeltes).
- 12) L. Raudkepp: Usuõpetuse käsiraamat algkooli IV klassile.
- 13) L. Raudkepp: Usuõpetuse käsiraamatu metoodika algkooli IV kl. kursuse juurde.
- 14) Kuulberg-Treffner-Perli-Martinson: Elavad arvud. Matemaatika õpperaamat algkoolidele. IV õppeaasta.
- 15) A. Veidermann: Väike arvutaja. VI õppeaasta.
- 16) Anna Raudkats: Laulumängud lastele.
- 17) Elmar Kikas: 30 koolilaulu.